

HEDESELSKABETS TIDSSKRIFT

Nr. 2

15. februar 1962

Lovgivningsmagten
mellem
naturfredning og
landvinding

Hundrede år

Status
over den danske
landbrugsjord

Nedbør
og afstrømning

83. årg.

Oplag: 18.600

SOLO

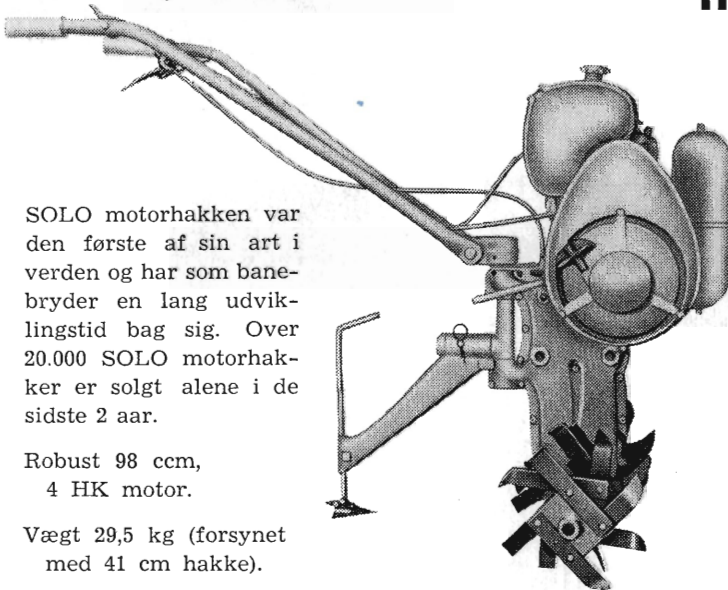
MOTORHAKKE

med de

mange

muligheder

**Verdens
mest
solgte!**

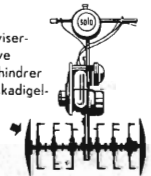
SOLO motorhakken var den første af sin art i verden og har som banebryder en lang udviklingstid bag sig. Over 20.000 SOLO motorhakker er solgt alene i de sidste 2 aar.

Robust 98 cm,
4 HK motor.

Vægt 29,5 kg (forsynet
med 41 cm hakke).

Brændstofforbrug:
0,8—1 liter i timen.

Atviser-
skive
forhindrer
beskadigel-
ser

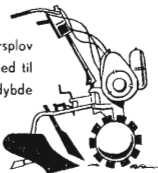
SOLO
monteret
med
hyppeplov

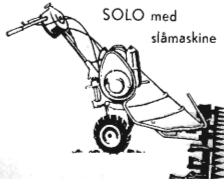
SOLO med påhængsvogn
nyttelast 350 kg

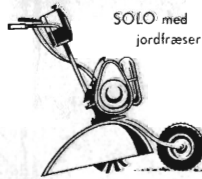
Eetskærsplov
pløjer ned til
15 cm dybde

SOLO med
slåmaskine

SOLO med
jordfræser

SOLO med
havesprøjte

Forhandlere:

Hans Andersen,
Sdr, Sønderup, tlf. 74

Munch Andersen,
Brøndrup, Fyn, tlf. 288

Med trans-
porthjul bringes
SOLO let til
arbejdspladsen

Generalrepræsentant:

Diesella

Kolding

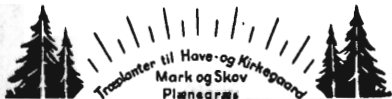
Den almindelige Brandforsikring

før Landdngninger, opretter ved kongelig Anordning
af 1792

Brandforsikrer Bygninger
- færdige og under Opførelse -
med fast Inventar

HOVEDKONTOR:
STORMGADE 10 - KØBENHAVN K.
C.: 1100

Træplanter til Have- og Kirkegaard
Mark og Skov
Plænegræs

GRANHØJ v. AALBORG

TLF. 2 01 01

TLF. 3 40 40

Stort farveillustreret
katalog
sendes gratis
på forlangende

E. DALGAARD SØRENSEN A/S
AARHUS TELF. 5 78 00

Carlo Mortensen

VIBORG

- ★
Bogtryk
& kartonnage
- ★
Telefon 355

Entreprenørmateriel af enhver art....

Lokomotiver, tipvogne, spormateriel,
gravemaskiner, kraner, dieseldumpers,
pumper etc.

SOPHUS BERENDSEN A/S

»Ørstedhus«, København V.

Tlf. C. 8500 . Tlgr. Berendsen

Den er rigtig!

DEN
ER FRA

Zinck GODT-
HAAB

Bjerringbro

Cementvarefabrik

ved Th. Petersen
Tlf. 111 Bjerringbro

ALLE

△ MÆRKEDE RØR

imprægnerede
og uimprægnerede

Stort lager
Altid leveringsdygtig

Randers

MØRTELVÆRK OG
BETONRØRSFABRIK

v/ Marius Ødum

Kristrup pr. Randers
Tlf. 400 Randers fri not.

Kun △ mærkede varer
føres

Største lager
Bedste kvaliteter
Forlang tilbud

A/s De forenede Teglværker
EGERNSUND - TELF. GRAASTEN 51713 OG 51714
LEVERER TEGLVARER OVER HELE LANDET

Løve Garn

Aktieselskabet Holger Petersen

Købmægergade København K

Skovarbejderskolen

Husk skovarbejderskolens bøger:

Håndredskaber til skovarbejde v. G. Bergsten og I. Nissen 4,00 kr.

Arbejdstekniske råd og vink v. G. Bergsten. 2. udgave.. 3,00 kr.

Motorsavens brug og vedligeholdelse v. I. Nissen. 3. udg. 2,00 kr.

Regnskabsbog for motorsave... 1,50 kr.

Ved forud indbetaling på giro 72403 sendes bøgerne portofrit.

! Skovarbejderskolen, Kagerup St., tlf. Helsingør 615.

I. J. NISSEN.

Omhyggeligt behandlede **skovplanter**
i værdifulde provenienser

Danplanex Planteskoler A/S

Rødekre - telf. (0 46) 6293,*

HØJSLEV **TEGL** VÆRKER A/S

Drænrør i alle størrelser

Omgående levering i prima kvaliteter

Højslev Teglværk Branden Teglværk
Nymølle Teglværk

Sine forsikringer tegner man i

NORDISK

Liv og Ulykke

Grønningen 17, København K. Telefon Min. 8111.

Viborg Byes og Omegns Sparekasse

Telefon 1400 (4 lin.)

Sct. Mathiasgade 68

Kontortid: Kl. 9—15

Lørdag: Kl. 9—12

Aftenekspedition:

Fredag: Kl. 18,30—20

Filialer:

Karup

Flyvestation Karup

Mammen

Løgstrup

Varde Bank

Esbjerg afdeling

Kongensgade 62

og fiskerihavnen

BRUG

RANDERS

REB

Aarhus Privatbank

Aarhus

Stiftet 1871

København

AEROLIT
DANSK SIKKERHEDSPRÆNGSTOF

Hedeselskabets Tidsskrift

Nr. 2

15. februar 1962

83. årg.

udgår 16 gange årligt og sendes til selskabets medlemmer. Annoncer bedes sendt til Hedeselskabets hovedkontor, Viborg. Annoncepris 60 øre pr. mm. Medlemsbidraget er enten årlig mindst 5 kr. eller en gang for alle mindst 100 kr. Redaktør: H a r. S k o d s h ø j. Redaktionsudvalg: Afdelingschef, skovrider B. Steenstrup (formand), overingeniør N. Venov og distriktsbestyrer J. Alsted. Carlo Mortensens Bogtrykkeri, Viborg.

Indhold: Lovgivningsmagten mellem naturfredning og landvinding. — Hundrede år. — Status over den danske landbrugsjord. — Nedbør og afstrømning. — Ny dr. agro. — I få ord.

Forsiden: Opstemning til den gamle mølledam ved Donslund. Her har i århundreder været drevet vandmølle midt i Malt herreds ødeste hedeegn. Nu bruges vandet i fiskedammene nedenfor den gamle mølle.

*R*epræsentantskabets formand, hofjægermester, godsejer A. Olufsen overbragte under nytårskuren på Amalienborg Hans Majestæt kongen, Hedeselskabets høje protektor, selskabets bedste ønsker for året 1962.

Kong Frederik den IX takkede Hedeselskabet for godt arbejde i det forløbne år og pålagde formanden at bringe selskabets medlemmer og medarbejdere en hilsen med alle gode ønsker for det nye år.

Lovgivningsmagten

mellem naturfredning og landvinding

Af folketingsmand, dommer *Knud Thestrup*.

I den senere tid er 2 stærke bevægelser, begge af betydelig samfundsmæssig værdi, og som ikke tidligere har haft berøringsflader med hinanden, stødt sammen i den offentlige diskussion og i lovgivnings- og bevillingsarbejdet i folketinget.

Den ene er bevægelsen for at indvinde ny dyrkbar jord gennem opdyrkning af heder, afvanding af enge og moser eller indvinding af land fra søer eller fra havet og at holde den dyrkede jord fra at blive vandlidende. Lad os betegne den med ordet: Landvindingen.

Den anden er naturfredningen.

Bevægelsen for at indvinde dyrkbar jord fra hederne og for at afvande enge og moser er af gammel dato her i landet. Enrico Mylius Dalgas er en af dem, der stærkest har bidraget til at genrejse vort land efter nederlaget i 1864 ved for alvor at sætte opdyrkningen og beplantningen af den jyske hede i gang.

Vi ved alle, hvad opdyrkningen af heden rent økonomisk har betydet for vort land, og vi tager heller ikke fejl, når vi regner med, at den gennem hdebondens karakteristiske egenskaber: gudsfrygt, flid og nøjsomhed har ydet et sundt og stærkt bidrag til den danske folkekarakter.

Bevægelsen for at bevare steder, der udmærker sig ved særlig skønhed eller ejendommelighed eller som har historisk eller naturvidenskabelig interesse bl. a. ved det plante- og dyreliv, der knytter sig til dem, er heller ikke ny. Naturfredningsforeningen, hvorigennem denne interesse i særlig grad er blevet varetaget, har for et års tid siden holdt 50 års jubilæum.

Af yngre dato er den betydning, det har fået at sikre vor befolkning de fornødne rekreationsarealer — i ganske særlig grad kyststrækninger, og som noget helt nyt kan man betegne den endnu større betydning, det har, at bebyggelsen — ikke mindst sommerhusbyggeriet — ikke får lov at løbe løbsk og bevirke, at hele vort land kommer til at ligne det, man betegner som rabarberkvarterer omkring visse storbyer.

Dette sidste rummer store problemer, idet det samtidig er af interesse — af hensyn til befolkningens legemlige og åndelige sundhed — at så mange som muligt opholder sig så meget som muligt i naturen, i ganske særlig grad ved stranden.

Naturfredningen har derfor et dobbelt formål: at bevare smukke

og videnskabeligt betydningsfulde områder i naturen urørt, og at sikre fornødne rekreationsmuligheder i naturen for befolkningen.

At naturfredningsinteresserne støder på private grundejeres interesser i at få mest muligt økonomisk ud af deres jord er klart, og lovgivningen og domstolene har da også i stigende grad måttet beskæftige sig med sammenstødet mellem den private ejendomsret på den ene side og naturfredningsinteresserne på den anden.

Derimod skulle man ikke synes, at naturfredningsinteresserne og landvindingsinteresserne, der dog på mange måder er sideløbende, skulle kunne komme i konflikt med hinanden.

Det er imidlertid sket.

Hvad er nu grundene hertil?

Er der nogen oprindelig interessemodsatning mellem dem?

Når jeg siger, at landvindings- og naturfredningsinteresserne på mange måder er sideløbende, så tænker jeg på, at ingen af dem hviler på private økonomiske interesser, men at det er formålet for dem begge at gavne samfundet som helhed. Det kan vel heller ikke siges, at interessen for at indvinde ny dyrkbar jord eller skabe plantager oprindeligt har været eller i almindelighed er i strid med at bevare særligt smukke og karakteristiske steder eller sikre et særegent plante- eller dyreliv.

Hvad rekreationsarealer angår, har der tidligere ikke været noget modsætningsforhold, og hvad interessen for at bevare det danske landskab fra en planløs bebyggelse angår, kan det næppe heller siges at være tilfældet.

En egentlig oprindelig og dybtgående interessemodsatning mellem dem kan der derfor næppe siges at være. Derimod kan det ikke nægtes, at den udvikling, vi i dag er inde i, på flere måder kan bringe de 2 interesser i indbyrdes konflikt.

Jeg vil her pege på følgende forhold:

Først og fremmest er der den betydelige befolkningstilvækst, der i særlig grad samler sig om byerne og de bymæssige erhverv. Det er beregnet, at vi år 2000 vil have en befolkning på 6 millioner, hvoraf kun 1 million er beskæftiget ved landbrug, medens 5 millioner er beskæftiget med bymæssige erhverv.

Det er denne voksende bybefolkning, der søger rekreationsarealer, og denne bevægelse forstærkes som følge af den voksende fritid og velstandsstigningen.

Befolkningstilvæksten i byerne, den stadige udvidelse af fritiden, velstandsstigningen og endelig motoriseringen, der udvider byboernes aktionsradius overordentligt stærkt, er det, der bevirker, at bybefolkningens krav på rekreationsarealer bliver stærkere end nogensinde før.

Men disse rekreationsarealer er netop ofte de arealer, som det under andre forhold ville være naturligt at opdyrke, så som heder og enge, eller at bruge som udgangspunkter som landvinding: søbredder og kyster ud til havet.

Den rent landbrugsmæssige udvikling i den senere tid er også gået i en retning, der snarere synes at tale mod indvinding af ny jord end for den. Der er afsætningsvanskeligheder med hensyn til landbrugsproduktionen. Bevægelsen for at skaffe jord til nye brug forlades til fordel for en bevægelse for at sammenlægge de små eksisterende brug, og kapital anvendes i dag med større udbytte på at etablere en mere effektiv drift af de eksisterende landbrugsjorder end på udvidelsen af dem.

Det er da også disse forhold, der har bevirket konflikten, og den er kommet til at foregå vedr. næsten alle former for dansk landskab.

Danmarks kystlinie er på en lang række steder af stor og enestående skønhed. Det gælder praktisk talt hele Jyllands vestkyst, og det gælder meget store dele af øernes og Østjyllands kyster. Af disse kyststrækninger må vi bevare så meget som muligt i naturtilstanden. Men — disse kyster er også i høj grad efterspurgte som rekreationsarealer. Det gælder for så vidt angår færdsel langs dem og badning fra dem, og i disse tilfælde falder de egentlige oprindelige naturfredningsinteresser: at bevare naturen urørt sammen med befolkningens rekreationsinteresser. Men vore kyster er også i dag de mest efterspurgte steder til sommerhusbebyggelse. Hvor der ikke sker fredninger for at bevare de nuværende kystpartier uændret, skyder byer af sommerhuse frem. Denne byboens trang til at have et sommerhus ved kysten eller til at tilbringe ferien i et lejet sommerhus eller kystlejre eller kysthoteller er da heller ikke noget, der skal modarbejdes. Tværtimod. Der er ingen tvivl om, at det bringer såvel legemlig som åndelig sundhed til vor befolkning. Der er sikkert ikke andet at gøre, end at man i tide bestemmer, på hvilke områder af kysten, der må bygges sommerhuse og hvilke områder, der skal friholdes, og en sådan ordning er da også i færd med at blive gennemført. Hvis den ikke gennemføres, kommer interessen i at bevare kysten urørt og interessen i rekreationsområder til ophold og badning i strid med sommerhusinteresserne.

Men disse interesser står sammen, når det gælder om at kæmpe mod landvindingsinteressen — interessen i at indvinde ny dyrkbar jord fra fjorde eller områder af havet. Det er sket i nogle tilfælde: Dybsø fjord, Kysing fjord, Skibsted fjord for at nævne nogle enkelte steder — og bliver der konflikt, vil det ikke altid blive landvindingsinteresserne, der bliver de stærkeste.

Ved siden af interessen for kysterne, er der vokset en interesse

frem, der samler sig om åløbene og måske også søbredderne. Det er sportsfiskeriet. Man må ikke underkende værdien af denne sport eller fritidsbeskæftigelse. Den giver det samme tilskud af åndelig og legemlig sundhed som al anden færden frit i naturen. I dag driver store dele af befolkningen denne sport, og det er ikke rigtigt at overse dette. Denne sportsfiskernes interesse i åløbene, falder næsten helt sammen med den oprindelige naturfredningsinteresse: at bevare smukke og karakteristiske landskaber urørt, og den er gang på gang kommet i konflikt med den landvindingsmæssige interesse i regulering af åer for at afvande enge og moser, og det er navnlig regulering af de smukke og karakteristiske jyske ådale, der er blevet kritiseret.

Men også ud over disse 2 landskabsformer — kysterne og søerne og åerne — vil befolkningens krav om rekreation i naturen stige i den kommende tid. Lovgivningsmagten har søgt at sikre vore landeveje mod at blive bebyggede, så de bliver bygader — for at give den motorkørende befolkning lejlighed til at se det danske landskabs skønhed. De tilbageværende heder, samt klitter, skove og plantager vil sikkert også komme til at spille en større og større rolle som rekreationsarealer for befolkningen.

Og endelig rejser sig spørgsmålet, om ikke det almindelige danske dyrkede landskab med dets kornmarker, hegn, trægrupper og småsøer rummer så store skønhedsværdier og så store rekreative værdier, at i alt fald betydelige dele deraf bør bevares, som det er.

Men har da landvindingen slet ingen betydning overfor disse krav om, at naturen skal blive liggende urørt eller først og fremmest tjene rekreative formål.

Jo den har.

For det første er det jo ikke nok, at der er rekreationsarealer. Vi skal jo først og fremmest leve og bo. Her må vi ikke glemme, at Danmark er et landbrugsland, et land, hvor landbruget er et af vore hovederhverv. Vi kan ikke se bort fra, at det igen kan blive nødvendigt at indvinde ny jord til dyrkning. Der afgives hvert år masser af jord til veje, bebyggelse, offentlige pladser og lignende. Dette bliver næppe mindre i fremtiden. Derfor vil det være urimeligt i vor lovgivning at lade landvindingsinteresserne ude af betragtning. Vi kan ikke se bort fra, at landvinding, før vi tænker det, kan blive af væsentlig betydning for os.

Men dernæst: En del af landvindingsinteressen består i eller er forbundet med at bortlede skadeligt vand d.v.s. vand, der gør skade på enge, marker eller andet. Det vil ofte kun kunne ske gennem en regulering af åløb. Problemet med at aflede vand fra byer, bymæssige bebyggelser og landsbyer bliver større og større. Men den ud-

strakte asfaltering af gader, veje og pladser — parkeringspladser og skolepladser, kommer der ved hvert regnskyl en sådan mængde vand i de åer, hvortil kloakerne afledes, at der sker markoversvømmelser, hvis der ikke er en vis dybde og bredde og et vist fald i dem.

Reguleringer er derfor en nødvendighed. Noget andet er, at man, når man foretager sådanne, tillige bør tage naturfredningsmæssige hensyn d.v.s. til så vidt det kan lade sig gøre at bevare åløbets skønhed og fiskebestand. Der kan i denne henseende gøres overordentlig meget, og man er da også i den sidste tid kommet ind herpå. Ved den planlagte regulering af Skjern å f. eks. har man i vidt omfang tilligodset sportsfiskeriets interesser og interessen for at bevare naturskønheden.

Må jeg endelig nævne, at meget ofte vil der de steder, hvor den uberørte naturs skønhed forsvinder ved landvinding f. eks. ved afvanding af en fjord eller opdyrkning af en hede, vokse en ny skønhed frem, der ikke på forhånd kan siges at være ringere, end den forsvundne.

De fra fjorde og søer indvundne områder rummer ofte med deres kanaler en egenartet skønhed. Det må vist også erkendes, at der i de store jydsk plantager, der er vokset frem på den tidligere hede, er skabt en skønhed, der vel ikke er den samme som hedens, men ikke i og for sig ringere. I plantagerne er der tillige blevet et rigt dyreliv, men ellers går det vel ofte således, at der ved opdyrkning fratages dyrelivet de betingelser, det har i den vilde natur.

En karakteristisk egenskab ved vort lands natur er det, at den er så forskellig fra sted til sted. Denne forskelligartethed skal vi bevare, men vi skal samtidig sørge for, at der er plads til vor voksende befolkning.

— — —

I den stilling, hvori lovgivningen i dag står mellem landvinding og naturfredning, bør den ikke give den ene interesse prioritet fremfor den anden, men i ethvert tilfælde lade de to interesser blive afvejet overfor hinanden af upartiske offentlige myndigheder, inden afgørelsen træffes.

Men således er forholdene ikke helt i den gældende lovgivning. Her finder i virkeligheden ikke den fornødne afvejning sted af de to interesser overfor hinanden, inden afgørelsen træffes. Landvindings-sagerne afgøres af statens landvindingsudvalg, landvæsen- og afvandingskommissioner, hvor de naturfredningsmæssige interesser — bortset fra fiskeriinteresserne — ikke er repræsenteret. Til gengæld afgøres naturfredningssagerne af fredningsnævn og overfredningsnævn, hvor landvindingsinteresserne — selv i tilfælde, hvor sådanne foreligger — ikke er repræsenteret. At de fornuftige folk, der sidder i

SMØR MOTORSAVEN MED

Esso V-3

Esso V-3 - kædesmøreolien, der ikke slynges af

Esso V-3 - letflydende, drøj og økonomisk

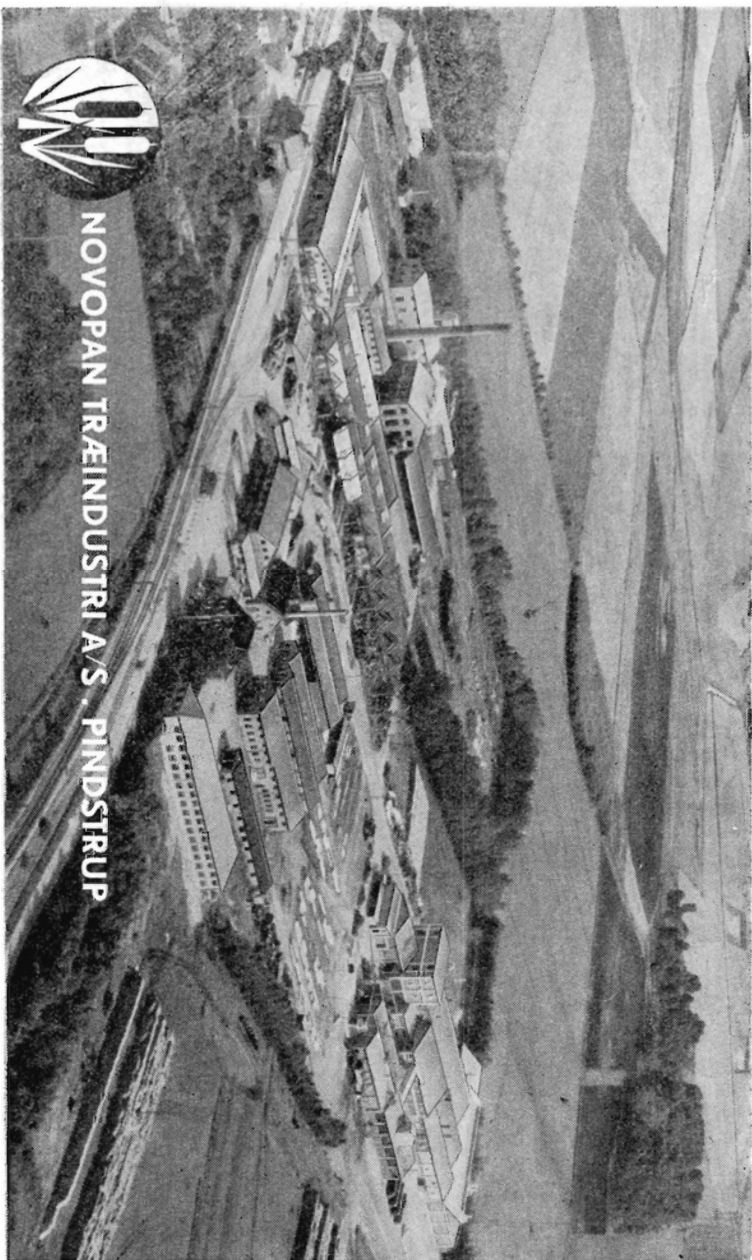
Esso V-3 - beskytter mod rust

Esso V-3 - formindsker slitagen

Esso V-3

- for korrekt og rationel
vedligeholdelse
af motorskøvsave.

NOVOPAN TRAIINDUSTRI A/S . PINDSTRUP

disse nævn og kommissioner søger at varetage alle interesser, er en anden sag, men næppe tilstrækkeligt med den udvikling, vi er inde i.

Det er uheldigt, hvis en myndighed godkender et projekt, og en anden derefter griber ind deri, måske efter at arbejdet i h. t. den førstes tilladelse er begyndt. Det kan kun være et spild af værdier og give unødvendige modsætningsforhold.

Naturfredning og landvinding må ses som 2 sider af samme sag: bestræbelsen for at gøre vort land så godt og smukt at leve i som muligt. Vi står overfor en tid, hvor vor egen bybefolkning i stigende grad vil søge ud i naturen, først og fremmest til kysterne. Vi kan vente et stort turistbesøg fra hele Mellemeuropa — ikke mindst ved kysterne. Det opfordrer os til at bevare disse kysters skønhed og ejendommelighed — og også til at bevare dem og vor jord iøvrigt på danske hænder.

Men den kommende tid vil også bringe vort erhvervsliv — derunder vort landbrug — ind i større konkurrence end før. Lad os derfor ikke afskære os fra at gøre landbruget så effektivt og konkurrencedygtigt som muligt om fornødent ved indvinding af ny jord.

Ved behandlingen af den sidste naturfredningslov nu i foråret, var man fra alle sider klare over, at den hastige udvikling, der i dag foregår i vort lands bebyggelse, nødvendiggør, at alle spørgsmål, der rejser sig heraf: naturfredningen overfor den private ejendomsret, naturfredningen overfor by- og landsplaner, byggespørgsmål og beskatningsspørgsmål i forbindelse med naturfredningen bør behandles samlet i en kommission.

Det vil være ønskeligt, om man her vil medtage spørgsmålet om naturfredningen overfor landvindingen.

Hundrede år

Hedeselskabets jubilæum 1966

Hedeselskabets bestyrelse nedsatte i fjor et internt udvalg til at tilrettelægge, hvad der skal ske i forbindelse med Det danske Hedeselskabs 100-års jubilæum i 1966.

Udvalget, der består af formanden, *kammerherre C. D. Lütlichau*, *departementschef V. Hornslet*, *fhv. minister Jens Sønderup* og *husmand Emanuel Vestbo* med *direktør Fr. Heick* som sekretær, har henvendt sig til lektor i landbohistorie, dr. phil. *Fridlev Skrubbeltrang*, København, og bedt ham påtage sig at udarbejde et jubi-

læumsskrift til udsendelse i 1966, og dr. Skrubbeltang har nu givet tilsagn om at ville påtage sig opgaven.

Det er hensigten i det påtænkte arbejde at belyse baggrunden for hedeopdyrkningen og landvindingens udvikling med en redegørelse for de opnåede resultater gennem de snart 100 år, hvor Hedeselskabets virksomhed har haft saa stor betydning for det danske samfund. I Forvejen foreligger der jubilæumsskrifter fra 1891, 1916 og 1941, men man har fra udvalgets side ønsket en sammenhængende og på visse områder mere indgående historisk fremstilling.

Udvalget har samtidig anmodet redaktør *Har. Skodshøj* om at udarbejde en ny udgave af hans bog om E. M. Dalgas, der udkom i 1943, således at den nye udgave suppleres med billeder og noter, og hvad der iøvrigt måtte foreligge af nye oplysninger. Også denne bog om E. M. Dalgas er det hensigten at udsende i forbindelse med jubilæet, eventuelt med et tillæg om de to andre medstiftere af Hedeselskabet Georg Morville og F. Mourier-Petersen.

Status over den danske landbrugsjord

Af professor i landboret *Flemming Tolstrup*.

Sidste efterår rejste der sig pludselig en storm mod det såkaldte Skjernå-projekt. Det blev kritiseret sønder og sammen fra flere sider. Det vil ødelægge landskabet, det kan volde naturvidenskabelig skade, det kan være farligt for omegnen. Sidst, men ikke mindst, blev det sagt, at arbejdet er ganske urentabelt, selv om det bliver gennemført med store tilskud efter Landvindingsloven.

Angriberne kørte altså frem med svært skyts, men de angrebne hørte man ikke meget fra. Mon ikke de tænkte på det gamle ord, at den ler bedst, som ler til sidst. Skjernå-projektet har været på tale i mangfoldige år, og her er netop et af de tilfælde, hvor statens tilskud gør virkelig nytte. Her kan det afbøde vanskeligheder, som naturen og menneskene i forening har skabt for en kreds af sagesløse grundejere.

Men det kan jo ikke betale sig. Dette argument må da have stor slagkraft, navnlig nu hvor vi dyrker pengene og deres væsen med en ildhu som aldrig før.

Lad mig stille et modspørgsmål: Kan landvinding nogensinde betale sig?

Det er nok mere end tvivlsomt, hvis man stiller regnestykket op, som om der er tale om en rask forretning. Hvis man straks venter så store indtægter, at de kan betale renter og afdrag af et kortfristet lån.

Gør man det, må man afvise enhver tanke om landvinding. Men alligevel er der skabt nyt land og bedre dyrkningsmuligheder i Danmark gennem mere end to hundrede år.

— — —

I 1759 gik lensgreve Adam Gottlob Moltke i gang med at afvande de fire søer i Lille Vildmose. Treogtyve år senere fik hans søn Joachim Godske Moltke tilladelse til at inddæmme en vig på godt 300 ha på Nordfyn. Far og søn var pionerer, og de fik stort følge. Hvor vi end færdes, på øerne eller i Jylland, møder vi gang på gang frodige marker og enge, — resultater af landvindingsarbejder, som blev sat i værk, længe før man fandt på slagordet om at vinde indadtil, hvad udad tabtes.

En lollandsk godsejer og landvinder skal have sagt, at den dyreste jord er den, vi køber af Vorherre. Og selv om jeg ikke kender regnskaberne for de gamle arbejder, anser jeg det for givet, at de indvundne arealer ikke nogensinde har været i stand til at afbetale udgifterne i løbet af nogle få år.

Hvorfor gør man da sådan noget? Man ved på forhånd, at det er dyrt, og hvis man kender den nordlige Limfjordskyst, ved man også, at landvindingsarbejder kan mislykkes.

Mon svaret ikke er det, at landvundne arealer har blivende værd. Her skabes *kvalitet*, frem for *kvantitet*, og kvalitetsvarer har den evne at holde fra generation til generation. Når pengene omvendt har en forunderlig evne til at tabe i værdi fra generation til generation, ja næsten fra dag til dag, så ved vi med os selv, at den kapital, som *vi* anvender til landvinding, den vil vore *efterkommere* få større og større udbytte af, målt i kroner og ører.

— — —

Men er landet ikke stort nok? Trænger vi virkelig stadig til at omskabe heder og moser til dyrkningsjord, til at afvande de side enge og til at tømme søer og fjorde? Har byernes befolkning ikke et rimeligt krav på at kunne opleve lidt af det landskab, som vore forfædre så, før udskiftningen begyndte i slutningen af det attende århundrede, de stenede, krat- og lyngbevoksede strækninger, de vandfyldte marker, som Hugo Matthiessen har beskrevet så malende i sin bog: Det gamle Land? Det må dog være rimeligt at bevare nogle minder.

Svaret afhænger af, hvem man spørger. Det er meget muligt, at en Gallup-undersøgelse ville vise et stort flertal for at stoppe de fleste landvindingsprojekter. Men har flertallet altid ret? Er det den overvægtige befolkningssag at afgøre et spørgsmål, som er livsvigtigt for hele landet?

Hør engang, hvad en af foregangsmændene i de store Landbo-reformer, lensgreve Christian Ditlev Reventlow mente om det, *han* var med til at sætte i gang; han sagde: »Jeg ser den tid imøde, i hvilken udmarkerne vil ligne de velgødede tofter, de sure enge og moser vil være forvandlede til fede hårbundsenge, unyttigt krat være bortryddet, nyttig skov og underskov omhyggelig fredet, alt skadeligt vand afgraved, alle kampesten brugt til varig indhegning med stengærder«.

Sådan sagde Reventlow i 1788 i den sikre forvisning, at han var *med* til at gøre sit fædreland større og bedre at leve i. Han og hans samtidige nærede i hvert fald ingen trang til at romantisere det bestående. Og de havde vel knapt den opfordring til at skabe nyt land, som vi har.

— — —

Vi må se på udviklingen, og vi må ikke glemme, at dyrkningsjorden er det eneste virkelige råstof i Danmark. Den hører tilmed til de uopslidelige råstoffer, når den blot bliver behandlet med fornuft og respekt. Fornuften er til stede. Herom vidner landbrugets produktion, som endnu kan skaffe godt halvdelen af vore eksportindtægter, uden at vi i byerne savner mad.

Om respekten for landbrugsjorden er lige så udtalt, er derimod knapt så sikkert.

Siden Genforeningen i 1920 har vort samlede areal ligget fast på godt 4,3 millioner ha. I 1920 var lidt over 75 % heraf landbrugs- og gartnerijord, 8½ % var skov, og lige så meget hørte til gruppen: heder, klitter, sumpe og stenmarker. Byer, veje, jernbaner, sportspladser, militæranlæg og lignende beslaglagde omkring 4,8 %. Resten, ca. 120.000 ha, var tørvemoser og vand.

Indtil 1951 viser tallene kun en lille nedgang i landbrugs- og gartneriarealet. Den svarer dog til et område som Assens amtsråds-kreds, men indbyrdes er der sket en forskydning. Gartnere og frugtavlere har erobret omkring 20.000 ha fra det egentlige landbrug, et areal som de sydfynske øer.

Samtidig er skovene vokset, så de nu dækker 10 % af Danmark, og byer, veje med videre dækker 8 %. De to grupper har efter 1920 bredt sig over et område som Lolland-Falster, Møn og Langeland.

Når dyrkningsarealet alligevel er ret uforandret, må der altså være nedgang i en af de øvrige grupper, og det er der også. Gruppen

med heder og klitter er blevet mindre, og det betyder, at landvindingen og grundforbedringen har hjulpet dyrkningsjorderne til at klare sig nogenlunde. Der er skabt så megen landbrugsjord som ti øer på størrelse med Samsø.

Trods alt har landbruget dog tabt næsten lige så meget som hele Haderslev amt fra 1938 til 1951. Og selv om vi siden 1940 landvinder ca. 5.000 ha om året, mister landbruget dog et par tusinde hektar hvert år.

Det svarer til et areal som Anholt, to trediedel promille af landbrugsarealet, og kan vi holde den fart, vil der jo gå mange år, før landbrugsjorden skrumper væsentligt ind. I mellemtiden finder videnskabsmændene vel på bedre dyrkningsmetoder og rigere afgrøder, som de længe har gjort det. Når sagen stiller sig sådan, må vi vel have råd til at bevare de primitive arealer. Selv om der for eksempel skulle komme en halv million nye sommerhuse i løbet af en kort årrække, så vil de nok ikke kræve mere end små to procent af landbrugets jord, lidt mere end Møn.

Det lyder bestikkende; men er der nogen, som for alvor tør tro, at det går så sagtelig.

Nye sommerhuse kræver også nye veje og fællesanlæg af forskellig art. Den Landsbybyggelov, vi fik i 1960, stræber efter en åben boligbebyggelse, bort fra de stenørkner, vi kender i de større byer. Det er bedre, at hver familie har sit eget hus, end at samle flere familier i etagebebyggelse. Det lyder godt, men det kræver plads, og samtidig vokser befolkningen med raske skridt, og flere mennesker søger sammen i byerne.

Det åbner nye perspektiver, som slet ikke behøver at være fantasteri.

Fra 1920 til 1955 steg Danmarks befolkning med 1,18 millioner eller 36 %; i det samme tidsrum steg byernes og vejenes omfang med 72 %. Det kunne tyde på, at en fordobling af befolkningen kræver en firedobling af det areal, som set med landbrugsøjne må kaldes uproduktivt. Når der ad åre er små ni millioner mennesker i Danmark, vil byer, veje, sportspladser og lignende dække omkring en trediedel af landet, og enhver kan sige sig selv, at der skal meget til, før landbruget kan klare både bespisningen af mange flere mennesker og en overskudsproduktion til eksport på et meget formindsket område.

Derfor vil der sikkert foregå landvinding i Danmark også i de kommende år. En generation, som kræver broer over sund og bælt og motorveje på kryds og tværs af landet, har simpelthen ikke råd til at indstille landvindingsarbejdet. At naturen og landegrænsen bestemmer, hvor længe det kan blive ved, er så en anden historie.

Hvem siger for øvrigt, at landvindingen nødvendigvis må gøre

landskabet ringere? Ved fornuftig planlægning kan man bevare både landskabets skønhed og interessen i fritidsområder, selv om man omskaber moser og heder til dyrkningsjord.

— — —
Til slut kommer så spørgsmålet om respekten for landbrugsjorden, et spørgsmål, som bedst besvares ved at se på lovene herom.

Lad os finde en udlænding, som kender andre landes jordlove, og lad os bede ham gennemlæse vore.

Han kommer sandsynligt til det resultat, at den danske jord tilhører en lille klasse mennesker, som ikke giver sig af med landbrug. Derfor må lovene beskytte bondestanden, så at godsejerne ikke kan drive bønderne fra hus og hjem. Og så er sandheden dog den, at kun fem procent af de danske bedrifter bliver drevet af andre end ejeren. Det er blot ikke gået op for vore lovgivere, at fæstetiden ophørte for en menneskealder siden.

Når vor udlænding har hørt det, og samtidig er klar over, at landbruget er et af de betydningsfuldste erhverv i Danmark, vil han straks pege på en anden mærkværdighed.

Bliver en landmand træt af sin bedrift, eller øjner han en chance for let tjente penge, så kan han sælge en stor part af sin dyrkningsjord til hvem som helst. Har han for eksempel en gård på 40 ha middelgod jord, kan han frit sælge mellem en trediedel og halvdelen. Er der mange, som gerne vil have jord til andet end dyrkning, fra sommerhuse til olieraffinaderier, kan han gøre en fin forretning. Det er ham, som behersker markedet, det er en svær fristelse for mange. Og hvis han ikke selv har øjnene åbne, er det meget muligt, at han får et puf af skattevæsenet, — de sætter nemlig ejendommen op i skat, hvis de synes, han bør sælge byggegrunde.

Disse forhold fører til, at man kan sælge og købe god landbrugsjord, som om det drejede sig om en kolonialvare. Den indstilling kan vor udlænding slet ikke fatte. Hvordan kan man dog omgås så letsindigt med det, som er landets fornemste blivende værdi?

Vi prøver at trøste ham, men jeg tror, trøsten vil få ham til at ryste på hovedet, når han hører, at vi tog skeen i en anden hånd i sommeren 1961 ved at give fredningsnævnene den opgave at bremse ufornuftig anvendelse af landbrugsjord — vel at mærke set gennem naturfredningsbrillerne.

Der er dog tegn i sol og måne, som varsler en anden indstilling, en indstilling, som går ud på, at landbrugets arealer skal forbeholdes landbruget i videst muligt omfang. Heri ligger ikke, at man skal bremse udviklingen indenfor det danske samfund, men kun at det bliver klart, at enhver planlægning, som berører dyrkningsmulighederne, må tage hensyn til, at landbruget var og er og vil vedblive at være det eneste erhverv, som Danmark kan klare af sine egne midler.

Nedbør og afstrømning

Omkring Danmarks vandbalance

Lederen af Hedeselskabets kulturtekniske afdeling, afdelingschef, civilingeniør Frode Ebert giver i efterfølgende sammendrag af et foredrag holdt den 28. aug. 1961 ved amtsvandassistentforeningens årsmøde et bidrag til belysning af det danske vand-problem, set ud fra, hvad de, der arbejder med hydrologi, kan læse ud af det foreliggende materiale, specielt ud af Hedeselskabets hydrometriske undersøgelser.

Afdelingschefen gør i en grov oversigt over Danmarks vandbalance rede for, hvor stor en del af den årlige nedbør der forbruges af planterne, hvor meget der går til grundvandet, og hvor meget der løber til havet m. v. Redegørelsen kan ses som en appel til vandøkonomi og til en rationel ordning af vandets fordeling.

Vand er jo som bekendt et livsbetingende element. Fra arkæologien, historien og geografien ved vi, at kulturlivet kan blomstre midt i ørkenen, når blot der er ferskvand til stede i tilstrækkelige mængder. Men vi ved også, at vand kan volde fortræd, når det forekommer i for store mængder.

På de breddegrader, vi befinder os, er vi på grund af de klimatiske og geologiske forhold relativt gunstigt stillede, når det gælder ferskvand i tilstrækkelige mængder og af god kvalitet, og dog er ferskvand ved at blive en mangelvare visse steder, ikke alene fordi befolkningstallet stiger, og fordi man fortrinsvis klumper sig sammen i store bysamfund, men også fordi man på så mange måder intensiverer næringslivet, hvortil kræves mere og mere vand. Der er som bekendt allerede kamp om vandet.

Vandet er her i virkeligheden kun på gæsteoptræden, idet det er et led i et evigt kredsløb: Himlens skyer, der dannes af vanddampe fra jorden, såvel fra hav som land, afgiver sit vand til jorden i form af nedbør. Nedbøren rammer jordoverfladen, en ringe del af vandet strømmer ganske overfladisk af til vandløbene, langt den overvejende del trænger ned i jorden og opmagasineres her i de øvre lag, hvor det forbruges af plantevæksten, eller trænger dybere ned i undergrunden og danner grundvand, der — alt afhængig af de geologiske forhold — bliver stående i gryder eller er på vandring gennem jordlagene mod havet eller mod lavereliggende terræn, hvor det opfanges af drænledninger, trænger op i vandløbene eller springer frem i jordoverfladen i form af væld, hvis det da ikke ved menneskets indgriben

pumpes op og bruges som drikkevand, sanitetsvand, industrivand, vandingsvand eller lignende.

Man kan udtrykke fordelingen af nedbøren ved den såkaldte vandbalanceligning, der ser således ud:

$$N = A_u + A_o + F \pm \Delta R_u \pm \Delta R_o ,$$

hvor N er nedbøren, A_u er den underjordiske afstrømning, A_o den overfladiske afstrømning, F fordampningen incl. planteforbruget, ΔR_u er udtryk for ændringen i grundvandsmængden og ΔR_o tilsvarende for jordens fugtighed i de øvre lag.

Det er af mange grunde vigtigt at vide, hvor meget vand der strømmer i vore vandløb. Et sådant kendskab er f. eks. nødvendigt, når det gælder projektering af kulturtekniske anlæg, vandkraftanlæg, vandingsanlæg, fiskerianlæg og kloakanlæg, og ikke umuligt vil det også i fremtiden få direkte betydning for byernes vandforsyning, eftersom det kan blive nødvendigt for byerne at benytte overfladevand i stor stil.

Indtil 1917, da Hedeselskabet optog arbejdet med de hydrometriske undersøgelser på et systematisk grundlag, var kendskabet til vandføringen i danske vandløb yderst mangelfuldt, kun spredte målinger, især på Sjælland, var foretaget. Indtil da regnede man ganske summarisk med afstrømningstal hentet fra det nordtyske lavland. Når det gjaldt den årlige afstrømning, havde man den simple huskeregel, at $\frac{1}{3}$ af nedbøren afstrømmer, $\frac{1}{3}$ siver bort gennem grundvandet, og $\frac{1}{3}$ fordamper eller bruges af planterne. Hedeselskabets hydrometriske undersøgelser skulle snart forrykke disse antagelser.

Vi har ialt eller har haft ca. 100 vandføringsmålestationer placeret ved vore vandløb rundt om i landet, og udfra måleprofilens areal og relationen mellem vandstand og vandhastighed til de forskellige årstider er vi i stand til at beregne vandføringen dag for dag, ja visse steder time for time året rundt. Jeg skal her påpege den meget store gene, vi har i Danmark ved grødevækstens indflydelse på relationen for måleresultatet, og der må ofres mange spekulationer og beregninger i den anledning. Islæg kan i nogen grad volde lignende vanskeligheder.

Måleresultaterne kan anskueliggøres på forskellige måder. Der kan optegnes kurver over vandstand, vandføring og nedbør med tiden som abcisse. Som et eksempel vises på fig. 1 en sådan optegning; man ser af kurverne, der også omfatter en temperaturkurve, en karakteristisk årlig gang. Man kan også, således som vi gør det i vore med 5 års mellemrum udsendte beretninger, angive måleresultaterne tabellarisk. Fig. 2 viser en sådan tabel over vandføringen udtrykt som afstrømning i l/sek. pr. km² af nedbørsområdet, og tallene angiver

ANVEND TØRVESTRØELSE VED DRÆNING . . .

På jorder med fintsandet undergrund kan en tilsanding af drænrørene forbygges ved anbringelse af et lag tørvestrøelse (»hundekød«) omkring stødfugerne. Spørg Hedeselskabet

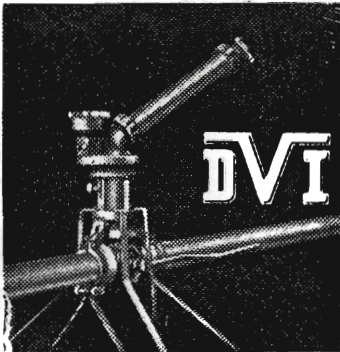
Køb en sav med service -

DANARM, benzinmotorkædesav, ligger godt i hånden, letvægtig og fint afbalance-ret. Med sin 7 hk Villiers motor har den masser af kræfter, og det store sværd på 18", 23" eller 28" rækker til selv de største kævler. En DANARM sav er altid i orden, for De kan få perfekt service overalt i landet. 23 modeller benzin-, el- og pneumatisk drevne. Vore servicevogne kører over hele Danmark. Forlang brochure. Forhandler antages i ledige distrikter.

DANARM

Eneimportør:
V. H. LANGEBÆK
& SØN
Civilingeniører

Trondhjems-gade 9, Kbh. Ø. Tria 5400 Horsens 2 24 63 - 2 63 00

VANDINGSANLÆG

med Kanoner eller Sprinklere

DANSK VANDINGS INDUSTRI

Snoghøj, Fredericia

Tlf. Erritsø 125

Petersen & Pedersen

Alt i
elektricitet

VIBORG

Telf. 195 og 1335

Brostrøm's Planteskole

VIBORG
ved C. Nielsen
Telefon 42

leverer alle planter for
HAVE, MARK og SKOV
Hårdføre og veldrevne arter
for ethvert formål

GUGKALK

gi'r Grøde

Faa fuldt Udbytte af
Jorden. Brug vor aner-
kendte Jordbrugskalk
— det betaler sig!

GUG KALKVÆRK A/S

Elmealle 2. Haaseris. Tlf. Aalborg 21 288

Tårnsilosten
Drænrør
Baumadæk
Tagsten
Mursten

KÄHLERS Teglværk

Korsør

Sydvestjydske Teglværkers Salgskontor

Telf. 58

ØLGOD

Telefon 59

AALBORG

AKVAVIT.

Kjellerup Betonvarefabrik

ved I. T. Birk — Telefon 45 Kjellerup
Efter Kl. 17 . Rødkjærsbro telefon 14
FØRER KUN Δ MÆRKEDE VARER
Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres
FORLANG TILBUD

Handelsbanken i Viborg

Filial af Aktieselskabet
Kjøbenhavns Handelsbank

Kontor i
Karup og Kølvrå

Skive Cementstøberi

KNUD ØSTERGAARD
Telefon 921

NORMRØR
med garantimærket Δ
Imprægnering
Brøndrør

Røde drænrør

indtil 16" diameter

A/S Hvorslev Teglværk
pr. Ulstrup - Tlf. 67 Ulstrup

Hulkjærhus

Planteskole

RØDKJÆRSBRO
Telefon Ans 25

Planter til skove,
læhegn og haver

Stenvad

CEMENTSTØBERI

Telef. 6 Stenvad
Arnold Westmark

Alle Δ mærkede rør føres
Altid leveringsdygtig

Røde

drænrør

D. S. nr. 403, syrefast kvalitet

• Fredenshøj Teglværk
Aabenraa Telefon 22127

HAMMERUM HERREDS

Spare- og Laanekasse

Tlf. Herning 3733 (fl. lin.)

Kontortid:
Man./Torsdag 10-12,30 og 14-17
Fredag tillige 18,30-19,30
Lørdag 10-12,30

Kaas- Briketter

Hovedforhandler:

Nordjyllands
Kulkompagni

Nørresundby
Telf. 4227 . 4228

Fabrik: Kaas
Telf. Kaas 11

Røde DRÆNRØR

fra 2"—12" haves
altid på lager
Forlang tilbud

„Sofienlund“

TEGLVÆRK
Telefon 10 Ulstrup

Frøavlscentret

HUNSBALLE

Holstebro - Tlf. 533

Frøavl og frøhandel

Siden 1896

har vi leveret planter til
skov, have og mark.
Forlang tilbud!

Hjortsøs Planteskole

Tlf. Viskinge *20
Svebølle

ALT I CEMENT

VARER

Vi kan levere rør i alle
gængse størrelser efter
ingeniør. normer.
Hurtig levering — reel
betjening.

TJÆREBORG
CEMENTSTØBERI

• Telefon 21 •

Herning Hede- & Discontobank

10—12 $\frac{1}{2}$, 14 $\frac{1}{2}$ —17
Telefon 5 . 273 . 720

FRØCONTORET

KOLDING

Telf. 4344

FRØAVL
FRØHANDEL

Aktieselskabet

L. Hammerich & Co.
Specialforretning i bygningsartikler
Grundlagt 1864 . Tlf. 2 71 55 (3 lin.)
Aarhus

A/S Skive Markfrøkontor

Grundlagt 1896
Telefon 94 Skive
FRØAVL FRØHANDEL

Trifolium Frø

KØBENHAVN

RANDERS

TRYGGEVÆLDE AA : PLAN OVER VEJR- OG AFSTRØMNINGSFORHOLD.

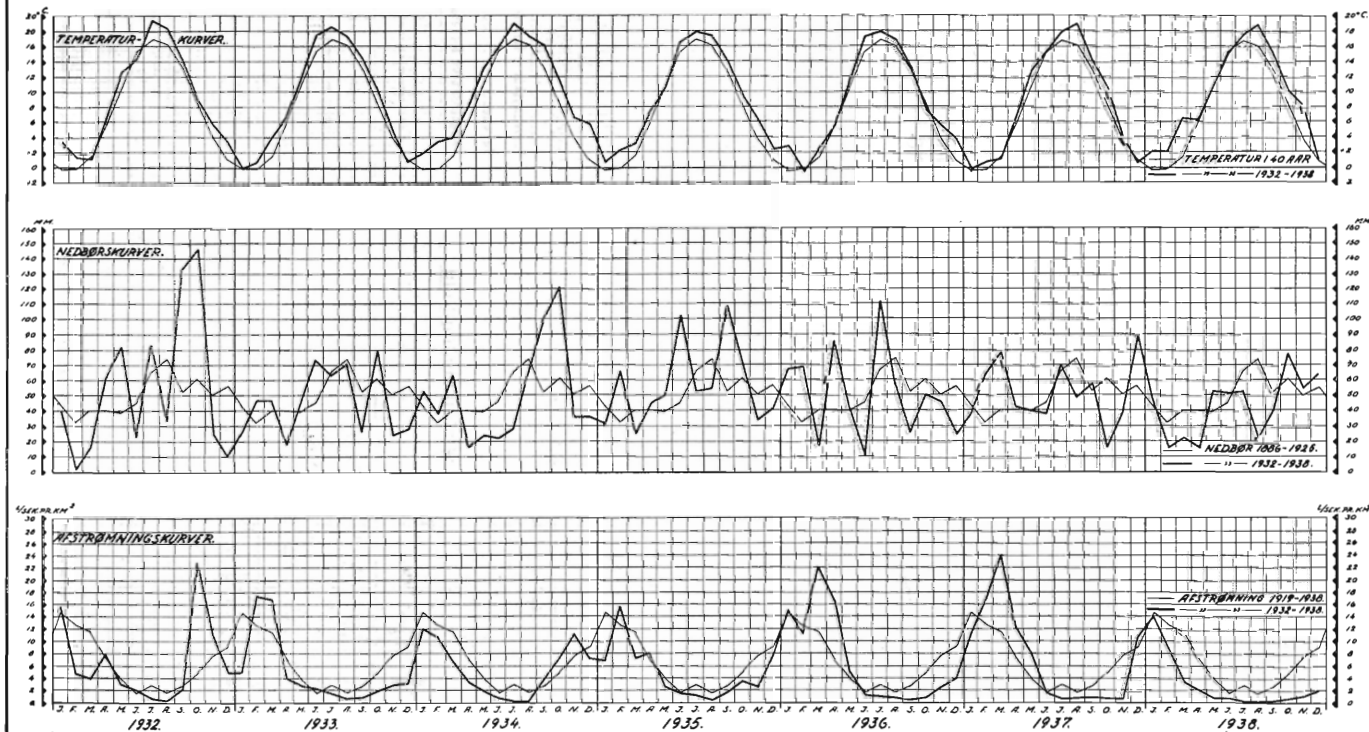

Fig. 1. Temperatur-, nedbørs- og afstrømningskurver for Tryggevælde å 1932—1938

Nedbørsområde nr. 52.

Havelse å.

Målestation: Gørløse, Spangsbro. Opland 70 km². Søareal < 1 0/0.

	l/sek. pr. km ²							1929,30
	1950/51	1951,52	1952/53	1953/54	1954/55	1955/56	55/56	
Juni	1,7	2,9	1,5	1,7	1,6	3,2	1,9	
Juli	1,7	1,7	1,4	1,7	2,9	2,7	1,7	
August	2,2	2,3	1,4	1,5	6,2	0,8	1,8	
September	3,5	3,2	2,5	1,4	7,2	0,7	2,3	
Oktober	2,8	2,1	3,0	1,5	14,6	1,3	3,5	
November	8,1	3,4	6,1	3,0	13,3	2,5	4,8	
December	11,6	5,8	7,3	3,2	22,2	13,7	7,5	
Januar	25,8	8,0	11,1	5,7	10,4	17,4	9,8	
Februar	18,9	9,3	(15,0)	2,0	11,2	(3,9)	9,2	
Marts	18,4	6,2	6,6	7,0	9,4	11,0	9,0	
April	20,1	3,2	3,7	5,6	7,8	3,8	6,7	
Maj	5,2	2,2	2,1	2,4	6,0	5,0	3,2	
Året	10,0	4,2	5,1	3,1	9,4	5,5	5,1	
Arsmaximum	49	24	35	20	35	45	64	¼ 1942
Arsmminimum	1,1	1,1	1,2	1,2	1,3	0,6	0,4	juli 1940
Årsnedbør mm	837	533	596	552	806	543	606	
Årsafstr. mm	314	132	161	99	296	173	161	
Differens mm	523	401	435	453	510	370	445	

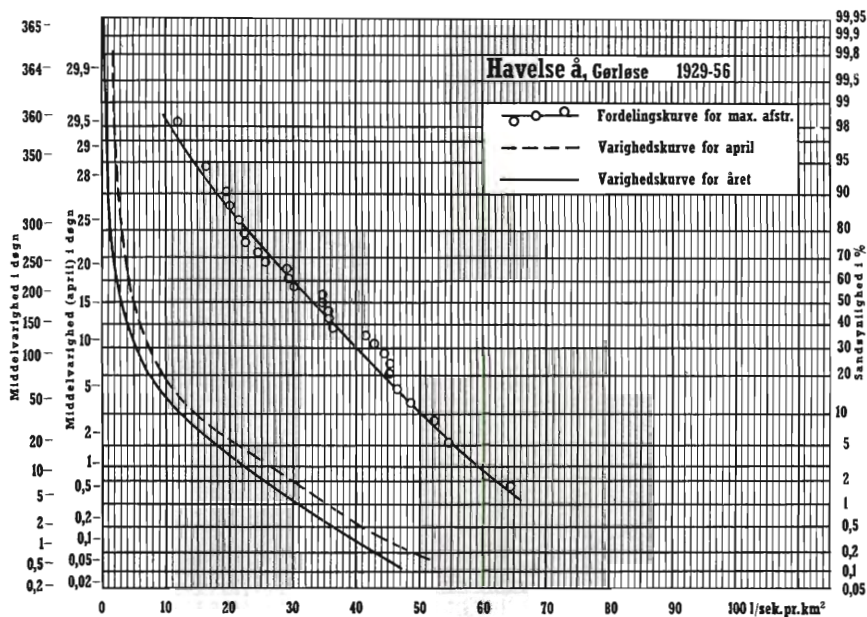

Fig. 2. Afstrømningsskema samt varighedskurver og fordelingskurve for Havelse å, målestationen ved Spangsbro, Gørløse.

månedsmiddel og årsmiddel, idet der endvidere er anført årsmaximums- og årsmimumsafstrømning samt årsnedbør, årsafstrømning og differencen mellem disse i mm. Endvidere kan man, som vist nederst på fig. 2 anskueliggøre vandføringen ved varighedskurver og en fordelingskurve, idet vandføringen også her er angivet ved afstrømningen i l/sek. pr. km². Af varighedskurverne kan man se, hvor mange døgn man har en afstrømning af en bestemt størrelse indenfor året og indenfor april måned, og af fordelingskurven kan man se sandsynligheden for, at en bestemt maximumsafstrømning indfinder sig.

Danmark er et lidet land, men afstrømningsforholdene er meget forskellige i landets forskellige egne, hvilket skyldes de meteorologiske, geologiske og geografiske forhold. Til belysning af forskellighederne optager vi i vore beretninger*) det, vi kalder en sammenlignende oversigt, der er ordnet efter målestationernes beliggenhed fra Vendsyssel syd og øst på til Bornholm. I kolonnerne er anført måleperiode og oplandets størrelse i km². Endvidere maximums-, medianmaximums-, middel- og medianminimums- og minimums afstrømningen i l/sek. pr. km². Endelig er anført differencen mellem den årlige middelnedbør og middelastrømning i mm.

Oplandene varierer fra 1,7 til 1289 km², altså ingen under 170 ha og de fleste langt større.

Maximumsafstrømningerne varierer fra 18 l/sek. pr. km² i Åresvad å i Midtjylland til 233 l/sek. pr. km² i Bagå på Bornholm. Tallene er meget springende, men ud fra kendskabet til de enkelte nedbørsområders beskaffenhed kan springene forklares. Jeg skal her blot antyde, at det er størrelsen og karakteren af de reservoirer, overjordiske eller underjordiske, hvorfra afstrømningen til vandløbet kommer, der er bestemmende for maximumsvandføringen, ja iøvrigt også for minimumsvandføringen. Sør f. eks. virker stærkt reducerende på maximumsafstrømningens størrelse. I Lomose å's opland giver den lollandske stive lerjord ingen mulighed for tilbageholdelse af større overskudsvandmængder, hvorfor man får den store maximumsafstrømning, der kun overgås af maximumsafstrømningen i Bagå, hvor undergrunden er klippeagtig. Den ringe afstrømning til Åresvad å, der er et tilløb til Karup å helt oppe ved den jyske højderyg, skyldes hovedsagelig det flade terræn og den stærkt gennemtrængelige jord. Hidtil har Værebros å i Nordsjælland haft rekord i ringe maximumsafstrømning, og det skyldes hovedsagelig de store mosedrag, åen gennemløber (Veksø mose m. fl.), men også de specielle geologiske og hydrologiske forhold i Nordsjælland.

(Fortsættes.)

*) I den sidste, fornylig udsendte 8. beretning er således anført hovedresultaterne for 75 målestationer ved 61 vandløb. — Se iøvrigt næste tidsskrift.

Ny dr. agro.

Landbohøjskolens største auditorium var fyldt til sidste plads med omkring 300 forventningsfulde tilhørere, da forstkandidat *H. Holstener Jørgensen* den 26. januar forsvarede sin disputats om skovtræer og grundvand.

Handlingen indledtes med en kort oversigt, hvori præses gjorde rede for undersøgelsesmetoder og forsøgsresultater.

Professor dr. *Aslyng* fik ordet som første officielle opponenter. Under en fængslende gennemgang af den store afhandling blev materialet vurderet og kommenteret, og der blev stillet kritiske spørgsmål. Den megen saglighed blev krydret med morsomme eksempler på disputatsens uheldige sprogbrug. Præses parerede elegant og imponerede ved frimodigt at gøre udfald med modargumenter. Docent *E. Oksbjerg* var den første i rækken af uofficielle opponenter. Med et temperament, der sjældent ses ved disse disputats-handlinger, blev forsøgsmaterialet underkastet en til tider ret kritisk analyse. Ikke mindst var opponenteren utilfreds med præses matematiske behandling af forsøgsresultaterne. Det var et tankevækkende og underholdende ord-fyrværkeri.

Ex auditorio opponerede endvidere professor *Troedsson*, dr. phil. *Højendahl* og hydrolog ved Hedeselskabet, civilingeniør *Lundager Jensen*. Den sidste stillede spørgsmål med relation til skovenes indflydelse på afstrømningen.

Den sidste officielle opponenter var professor dr. phil. *Mar. Møller*. I et smukt og fint formuleret indlæg tog professoren sin tidligere elev i skole endnu en gang. De kritiske bemærkninger var rettet dels mod de anvendte undersøgelsesmetoder og dels mod den sproglige fremstilling. Med nogle formanende ord lugede professoren et par mindre pæne sproglige blomster op. Han sluttede med at udtrykke sin glæde over, at præses kan gribe store opgaver an med dygtighed, og forventede at præses også i fremtiden ville yde skovbruget store fortjenester.

Træt efter en dyst på ikke mindre end 4 timer kunne *dr. agro* Holstener Jørgensen slutte sit forsvar med en tak til professorer, til Landbohøjskolen og til sine kolleger i statens forstlige forsøgsvæsen.

K. S. S.

I få ord — ★

Hedeselskabets årsmøde

er i 1962 fastlagt til afholdelse i Nykøbing Mors tirsdag den 26. juni med udflugt for årsmødets deltagere den 27. juni.

*

Dr. agro Holstener Jørgensen har fået tildelt 15.000 kr. til fortsættelse af de undersøgelser om vandbalance og trævækst, som ligger til grund for hans doktordisputats.

*

Hedeselskabets forretningsførere

Gårdejer L. Stauning Jensen, Røddinggaard, Rødding der har været forretningsfører for Rødding distrikt siden 1952, er afløst af gårdejer *Peder Nielsen*, Østermarken, Rødding.

*

Der arbejdes for tiden med planer om at indrette Europas største fredlyste dyrepark og naturreservat i Härjedalen op mod grænsen mellem Sverige og Norge. Den svenske stat ejer allerede et område på 300 kvadratkilometer, indenfor hvilket område der bl. a. findes et mindre skovareal — ca. 70 ha — af naturlig urskov, d.v.s. at det aldrig er rørt af menneskehånd. Planerne går ud på at inddrage hele statens areal og udvide det til ialt at omfatte 6—700 kvadratkilometer. Den kendte Sonfjällets Nationalpark med sine vildrener skal også indgå i området.

*

Finansudvalget har tiltrådt, at statens garantisum for mergellån forhøjes med 5 mill. kr. fra 60 til 65 mill. kroner. Hidtil er der ydet garantier for 59 mill. kr., således at det var nødvendigt at søge en udvidelse, hvis det skulle være muligt at fortsætte mergelfinancieringen som hidtil. Den aktuelle garanti overfor Nationalbanken, hvor lånene optages, omfatter for tiden 15,2 mill. kr.

*

Svenske statsskove åbnes for turister

Den 1. december indsendte de svenske statsskoves ledelse et forslag til den svenske regering gående ud på, at visse store områder af statsskoven skulle udnyttes som fritidsskove for befolkningen. Forslaget, der fremkom efter flerårige forberedende forhandlinger, er blevet modtaget i næsten alle kredse med stor begejstring. Formanden for Svenska naturskyddsföreningen har fremsat en udtalelse, hvori han anerkender statsskovenes naturlige forpligtelse til at gå i spidsen for at lette fritidsfolkets fremtidige muligheder for at færdes i skovene, men han peger samtidig på de deraf følgende stærkt øgede krav, der vil blive stillet til skovbrugets mænd, som ikke alene vil koste staten mange penge, men som også vil være sikker på at forårsage uendelig mange tilbagevendende vanskeligheder. Med en snært til skovsvinene peges på, hvor ubehageligt det kan blive for skovgæsterne at opdagte, hvorledes et område i skovene kan se ud, når de selv eller andre har forladt stedet.

Statsskoven vil i 1962 anvende $\frac{1}{2}$ mill. kr. på forberedende arbejder for at gennemføre åbningen af visse skove, med indretning af parkering, teltpladser og badesteder og navnlig vejudbygninger. En af hovedlinierne i planerne går ud på at gennemføre vejudbygningen i de afsidesliggende statsskove, så turister også kan benytte dem med fordel. Hidtil har skovområdernes vejudbygning kun taget sigte på at lette skovbrugets egne transportmuligheder.

*

Det svenske verdensfirma *Sandviken* har fremstillet en motorsav-kæde, der i alle fagkredse betegnes som en epokedannende nyhed, der vil vække opmærksomhed over hele verden. Den nye kæde, der kaldes *Sandvik-Hicrom*, har skæretænder fremstillet af cromlegeret, martensitisk stål.

*

F.A.O.-kursus i Danmark

I tiden 25. juni—29. juli arrangeres der af F.A.O. et kursus i Danmark for 25 udenlandske deltagere fra Afrika og det nære Østen. Kursuset vil blive ledet af professor *H. C. Aslyng*, Landbohøjskolen, og emnet vil blive *Sandbinding og læ*. Den første halvdel af kursuset vil være henlagt til gymnastikhøj-

skolen i Viborg, hvorfra der vil blive gennemført en række ekskursioner til omegnen, samtidig med at en række danske eksperter vil holde foredrag eller indlede diskussioner om problemerne. Når denne del af kursuset er henlagt til Viborg er det for at være i tilknytning til *Hedeselskabets* arbejde med læplantning, hedeopdyrkning og skovrejsning. Ekskursionerne vil også blive udstrakt til besøg hos klitvæsenet for at studere dæmpning af sandflugt og tilplantning af klitter. På samme måde vil der også blive studiebesøg i statens hedeskove.

Sidste del af kursuset vil foregå i København og navnlig omfatte aerodynamic, meteorologi, vandbalance og fordampningsspørgsmål samt geologiske problemer i forbindelse med jordstrukturen. Også under opholdet i København vil der blive arrangeret en del ekskursioner, bl. a. til *Arboretet* i Hørsholm.

*

Plantningsforeningen for Grenaa og omegn har holdt generalforsamling, hvor formanden, gartner *Kr. Pedersen*, Voldby, oplyste, at foreningen har uddelt ca. 51.000 planter i 1961. Samtidig er der af »Det flyvende Korps« plantet ca. 1 million planter indenfor området.

*

I serien »Kulturteknik« har professor *H. C. Aslyng* udsendt bind III af sine forelæsninger om »Afvanding i jordbruget«. Bogen giver en kortfattet fremstilling af aktuelle forhold vedrørende emnet. Sammen med de to foregående bind, henholdsvis »Klima, jord og vandbalance« og »Vanding i jordbruget« danner de 3 bind en helhed, men de kan anvendes uafhængigt af hinanden. Bøgerne er udsendt på De studerendes Forlag ved Landbohøjskolen.

*

Aalborg, Nibe og omegns plantningsforening har i 1961 fordelt ca. 1/4 mill. planter til læ- og småplantninger.

*

— Han siger, at det er nemmest at kløve træet først

RA-TO

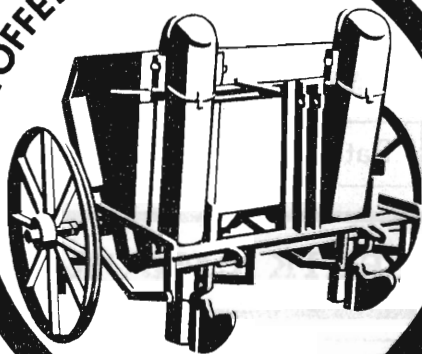
Frem med Hem

Ud med Ra-To

Ned med kartoflerne

KARTOFFELLÆGGER

RA-TO er en billig og arbejds-
besparende kartoffellægger, der
lev. i flere forskellige typer for
traktor eller hestetræk.

Forlang brochure.

NYE GØDNINGER!

I indværende sæson tilbydes:

Kalkammonsalpeter med 26 % kvælstof (N),

d. v. s. at 100 kg af denne gødning indeholder lige så meget kvælstof som ca. 168 kg kalksalpeter. Prisen pr. kg kvælstof er lavere, og denne gødning har samme gode strøbarhed som kalksalpeter.

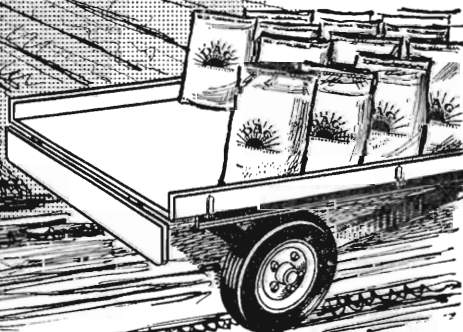
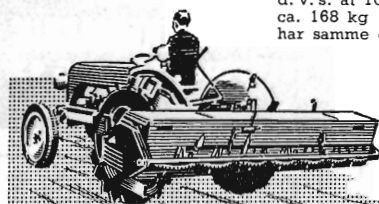
Endvidere tilbydes 2 koncentrerede norske N-P-K-gødninger, kaldet

N-P-K-gødning 17-5-13

N-P-K-gødning 16-5-12

Sidstnævnte gødning indeholder desuden 1,2 % magnesium (Mg) og 1,6 % svovl (S).

Indholdet af plantenæring i 100 kg N-P-K-gødning svarer i mængde til knapt 200 kg af enkeltgødningerne kalksalpeter, svovlsur ammoniak, superfosfat og kaligødning, og prisen for plantenæringen er omtrent den samme.

**BLIV
MEDLEM
AF**

DANSK ANDELS GØDNINGSFORRETNING

SKANDIA KALK ^{A/S}

Kontor: Gug, tlf. Sdr. Tranders 147 (081-51711)

Jordbrugskalk fra værkerne i

Batum

Ferslev

Gug

Kaas

Visse

ERIK EMBORG

H. THEUT ^{A/S}

Rødkjærbro Cementvarefabrik

ved J. T. Birk ·· Telef. Rødkjærbro 14

FØRER KUN MÆRKEDE VARER

Alle arter betonvarer til afvanding og kloak føres

Forlang tilbud

MEJERIERNES OG LANDBRUGETS ULYKKEFORSIKRING

Gensidigt selskab · Oprettet 1898

Henvendelse til kredsens tillidsmand eller til hovedkontoret:
Vester Farimagsgade 19, København V. - Telf. Minerva 350

Nivaagaard Teglværk

Nivaa - telefon nr. 9

Drænrør - Mursten - Teglbokke - Tentordæk

Petersværk Betonvare-Industri

Nørresundby - Telf. 2 10 55 (kaldenr. 0 81)

Alt i betonvarer efter D. S. 400

Renseanlægget »Ringtanken« (Dansk patent nr. 59820)

FYENS

LANDMANDSBANK

ODENSE

Vestergade 33 - Telf. 11 46 11

.....
Åben 9½—12½ og 14—16, lørdag 9½—12½

Fredag til kl. 17. Udfører alle bankforretninger

BETONKLINKER

til

**HULMURS- OG
STALDISOLERING**

^{A/S}FISKBÆK

**BETONKLINKERFABRIK
TELEFON HERBORG 12**

**PALUDANS
PLANTESKOLE A/S**

KLARSKOV

*Skovplanter, hæk- og
hegnplanter, allétræer*

Forlang prisliste
TELEFON KLARSKOV 9

Midtjydske Teglværkers Salgskontor S. m. b. A.

Alle størrelser i drænrør leveres

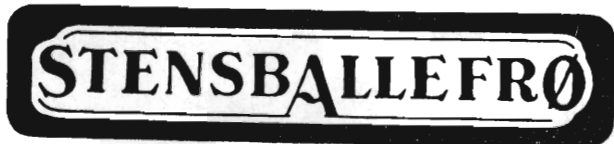
Telefon Viborg 1330

CLOC

*Liqueur
Gin
Whisky*

AKTIESELSKABET
NORDISK BRANDFORSIKRING
 ALLE ARTER FORSIKRINGER
 GRØNNINGEN 25 - KØBENHAVN

Brug

Faas hos:
 Købmænd, møllere
 og gartnere

til mark og have

ØSTERGAARDS FRØAVL $\frac{1}{5}$
 STENSBALLE PR HORSSENS

Ellidshøj Kridt- og Kalkværk
 v/ C. M. Christiansen, Aarhus

Telefon Ellidshøj 4 og Aarhus 2 73 12
 Fabrikation af jordbrugskalk samt foderkridtmel

VAND

med GUDENÅ vandingsanlæg
 Gudenås Fabriker, Silkeborg, tlf. 2400

ELEMENTBRØER

Jerabetonspunsplanker — Specielle emner efter opgave.

N. SKYTTE

Ringkøbing Cementvarrefabrik - Tlf. 601-602
 Videbæk Cementvarrefabrik - Tlf. 214

Alt i betonvarer efter D. S. 400

**Den Sjællandske
 Bondestands Sparekasse**

TRÆKULSGRYN

til kyllinger, høns
 smågrise og svin

- ★ Holder maven i orden
- ★ Garanteret vandfri
- ★ Største opslugningsevne

Leveres i hele og halve sække à 85 liter og 42,5 liter — og i sække med 5 poser à 17 liter eller sække med 20 poser à 4 liter.

Forlang de lette, porøse trækulsgryn fra Hedeselskabet

Bedst og billigst

**Krogsgades
 Cementstøberi**

J. Halvorsen & Sønner
 Kontor
 Dannebrogsgade 22, Aarhus
 Telefon *2 55 99
 Ny fabrik . Vejby
 Alt i betonvarer D. S. 400

DANSK STÅLGÆRDE bedste hegn til mark og skov

AKTIESELSKABET NORDISKE KABEL- & TRAADFABRIKER

DAVID BROWN

overalt!

Ring eller skriv efter alle oplysninger, og vi tilsender Dem gerne vore brochurer.

David Brown 950 i arbejde på planteskolen.

David Brown 950 har også på området hedeopdyrkning og plantagearbejde vist sig særdeles velegnet.

Ingen anden traktor i denne prisklasse har så meget standardudstyr, som David Brown 950, og dette i forbindelse med den fine kørselsøkonomi og arbejdsevne er uden tvivl årsag til den meget store efterspørgsel på David Brown 950.

A/s LANTRACO

BYMARK 2-4 - ROSKILDE: ROSA 5450
